

Ti bu laj yich' lok'esel li stak'obiltak li ta Jkuxlejaltik xchi'uk Kabteltik sventa Dios, programa xchi'uk bu chijts'ibaj

6-12 YU'UN SEPTIEMBRE

K'USITIK K'UPIL SBA TA VIVLIA | DEUTERONOMIO 33, 34

«Teuk jsa' jnak'obbailtik li ta sk'ob Jeova ti te oy-o sbatel osile»

it-2 paj. 99 par. 6

Jesurun

Ja' jech chich' albel li Israel ti chak' ta a'iel ti tsots sk'opla. Li ta Vivlia *Versión de los Setenta* ta griego k'ope, lek chich' albel sk'oplal li jp'el k'op «Jesurun» xchi'uk ja' sk'an xal «k'anbil». K'alal «Jesurun» xie, ja' chvul-o ta sjol li j-israeletik ti t'ujbilik k'ucha'al steklumal Jeovae, ti spasojik trato xchi'uke xchi'uk ti sk'an tuk'uk xak' sbaike (Dt 33:5, 26; Is 44:2). Pe k'alal «Jesurun» xi li Deuteronomio 32:15, chak' ta a'iel ti ma'uk jech la spasik ta melel li j-israeletike, yu'un mu sk'anik pasel ta mantal, laj yiktaik li Jpasvanej yu'unike xchi'uk la sp'ajik li Jpojvanej yu'unike.

rr paj. 120, rekuadro

Li Jeovae tstoyutik likel

Jvules ta joltik k'alal epal siglo sk'an to'ox xkuxi li Esekle, li j-alk'op Moisese laj yal ti Jeovae oy ta yo'onton tstunes sju-el sventa tskolta li yajtuneltake. Xi la sts'ibae: «Vo'ne xa ono'ox ti ja' jun nak'obbaill li Diose, li sk'ob ti te oy-o sbatel osile ta skoltaot» (Dt 33:27). Mi ta jk'anbeitik koltael Jeova k'alal mi tslubtsanutik xa li jvokoltike, xu' jp'el ta koontontik ti chak'butik ta ilel ti sk'anojutike, ta slekil yo'onton tstoyutik likel xchi'uk tskoltautik sventa mu xa xijyal ta lum yan velta (Ese 37:10).

w11 15/9 paj. 19 par. 16

«Junuc co'tontic ac'o cac'tic persa batel li canilajebti[ke]»

¹⁶ Jech k'ucha'al li Abrahame, li Moisese mu'yuk bu laj yil xk'ot ta pasel li k'usi yaloj tspas Diose. K'alal po'ot xa'ox ch-ochik ta Albil Balumil li j-israeletike, xi i-albat yu'un Jeova li Moisese: «Ta nom xa no'ox xu' chac'upin batel li osil ti ta xcac'beic achi'iltaque, yu'un li vo'ote mu xu' cha'och batel». ¿K'u yu'un jech i-ak'bat stoj smulik li Moisés xchi'uk Aarone? Yu'un ikap sjolik ta skoj li jtoya j-israeletike xchi'uk ta skoj ti mu'yuk bu laj yich'ik ta muk' li Jeovae. Va'un xi i-albatik yu'un Jeovae: «Yu'un li vo'oxuque achibalic muc tuc'uc xapas abaic ta stojol scotol li achi'iltaquique. Muc xavaq'uijun ta ich'el ta muc' ti c'alal te oyoxuc ta vo'etic ta Meriba-cades[e]» (Dt 32:51, 52). ¿Mi chibaj van yo'onton Moisés ta skoj taje? Mu'yuk. K'alal laj yak'be bendision li jtekume, xi laj yale: «Toj xcuxet no'ox avo'nton, vo'ot Israel. Mu'yuc boch'o yan xaco'laj achi'uc. Ja' amac c'otem stuc li Muc'ul Diose; ja' ta xhabiot; ja' ta scoltaot. Ja' avespada c'otem sventa chatsal avajcontratac» (Dt 33:29).

Jsa'tik lek li k'usitik k'upil sba ta Vivliae

it-2 paj. 418 par. 1

Moises

Li Moisese yich'oj xa ox 120 jabil k'alal chame. Xi to chal li Vivliae: «Lek to xil osil xchi'uk lek to tsatsal vinik». Li Jeovae ja' te la smukbe sbek'tal ti bu mu'yuk to buch'u sna'e (Dt 34:5-7). Yik'aluk van jech la spas sventa mu xich'ik ta muk' j-israeletik

ti bu laj yich' mukele. Li Satanase ja'tik van jech tsk'an tstunesbe sbek'tal li Moisese, yu'un xi la sts'iba li Judas ti ja' yajts'aklom Kristo xchi'uk xcha'its'in Jesuse: «K'alal lik sk'opik xchi'uk laj yut sbaik li Diablo xchi'uk li bankilal anjel Miguel ta skoj li sbek'tal Moisese, li Miguele mu'yuk bu toj chopol lik k'opojuik ta stojolal sventa xchapan, ja' no'ox xi laj yalbee: «Ak'o xchapanot stuk Jeova»» (Jud 9). Li j-israeletike laj yok'itaik 30 k'ak'al li Moises k'alal sk'an to'ox xk'otik ta Kanaan ti beiltasbilik batel yu'un li Josuee (Dt 34:8).

13-19 YU'UN SEPTIEMBRE

K'USITIK K'UPIL SBA TA VIVLIA | JO-SUE 1, 2

«¿K'usi sk'an jpastik sventa lekuk xbat li jkuxlejaltike?»

w13 15/1 paj. 8 par. 7

Oyuk stsatsal avo'onton, li Jeovae te xchi'ukot

7 Mi ta jk'antik oyuk stsatsal ko'ontontik sventa jpastik li k'usi tsk'an yo'onton Diose, sk'an ta jchantik xchi'uk xkak' ta jkuxlejaltik li k'usi chal Sk'ope. Taje ja' li tojobtasel laj yak'be Jeova li Josué ti k'alal chamem xa'ox li Moisese: «Ja' no'ox chacalbot ti ac'o oyuc lec stsatsal avo'ntone; mume xaxi'. C'otuc me ta pasel avu'un li jmantaltac ti laj yalbot comel li Moisese. [...] Alilano me scotol c'ac'al c'usi chal ta svunal li mantaletic cu'une. Nopilano ta c'ac'al ta ac'ubal yu'un jech chc'ot ta pasel avu'un li c'usitic te ts'ibabile. Jech lec chbat avu'un buyuc no'ox chaxanov, xchi'uc lec chbat avu'un scotol c'usi chapas» (Jos 1: 7, 8). Li Josuee la spas xchi'uk lek bat yu'un li k'usi la spase. Mi jech ta jpastik eke, mas me

tsots ko'ontontik xchi'uk lek me ta jpasbetic li yabtel Jeovae.

w13 15/1 paj. 11 par. 20

Oyuk stsatsal avo'onton, li Jeovae te xchi'ukot

20 Mu k'unuk ta ch'unbel smantal Jeova li avi ti noj ta choplejal xchi'uk epal k'opetik li balumile. Pe mu jtuktik li' oyutike: li' xchi'inojutik li Jeovae xchi'uk li Xnich'on ti ja' jolil li ta tsobobbaile. Jech xtok li ta sp'ejel Balumile, oy mas ta vukub miyon stestigotak Jeova. Va'un cha'a, jech-o jmoj kak'tik ta ilel xch'unel ko'ontontik xchi'uk jcholtik-o batel li lekil a'yejetike, teuk-o ta joltik li teksto sventa sjabilal 2013 ti ja': «Tsotsan me, oyuk lek stsatsal avo'onton. [...] Te xchi'inojot li Jeova Dios avu'une» (Jos 1:9, TNM).

Jsa'tik lek li k'usitik k'upil sba ta Vivliae

w17.09 paj. 29 par. 7

«Tsotsan me, junuc me avo'nton abtejan»

7 Jk'eltik xtok k'u yelan laj yak' ta ilel stsatsal yo'onton li ants ta Jeriko ti Raab sbie. K'alal te k'ot ta lok'el ta sna cha'vo' j-israeletik ti te batik sventa spa'iik li lum Jerikoe mu'yuk xi' xchi'uk ta sjunul yo'onton la skoltaan, ¿k'uxi pas yu'un taje? Yu'un spatoj yo'onton ta stojolal li Jeovae, xch'unoj ti ja' kuxul Diose xchi'uk ti oy ono'ox k'usi tspas sventa xu'uninik j-israeletik li lum Jerikoe, jech oxal tsots yo'onton la snak' li jpa'ivanejetike xchi'uk la skolta sventa xjatavik lok'el (Jos 2:4, 5, 9, 12-16). Mu'yuk bu xi'o yu'un li krixchanoetike mi ja'uk li ajvalil ta Jeriko xchi'uk li sviniktake. Ta skoj ti tsots tajek yo'onton laj yak' ta ilele kolik xchi'uk li yuts' yalale (Jos 6:22, 23).

20-26 YU'UN SEPTIEMBRE

K'USITIK K'UPIL SBA TA VIVLIA | JO-SUE 3-5

«Li Jeovae chak'be bendision li buch'u oy lek xch'unel yo'ontone»

it-2 paj. 121 par. 12

Jordan

Li uk'um Jordan ti te xkom ta sural li nab ta Galileae te van jun o oxib metro snatil xchi'uk 27 o 30 metro sjamlej. Pe li ta primaverae, chnoj tajek li yok uk'ume, ja'yu'un mas jamal xchi'uk mas to nat (Jos 3:15). K'alal ja'o nojem li uk'ume, toj xibal van sba ti x-ech' xtuch'ik uk'um Jordan li j-israel viniketik, antsetik xchi'uk ololetike, mas to li ta nopol Jerikoe. Toj tsots yok li uk'um tee, yu'un ach'tik toe kuchbilik batel li j-atimoletike. Ak'o mi jech, li Jeovae ta sk'elobil ju'elal la spajesbe yok li uk'ume. Va'un, ja' jech jelavik li j-israeletik li ta uk'um ti takin xa oxe (Jos 3:14-17). Ta mas ts'akale, ja'tik jech la spas jun sk'elobil ju'elal li Elias k'alal ja'o te xchi'uk li Eliseoe. Ta yan velta xtoke, jech la spas stuk li Eliseoe (2Re 2:7, 8, 13, 14).

w13 15/9 paj. 15 par. 17

Xmuyubaj ko'ontontik yu'un li smantal-tak Jeovae

¹⁷ ¿K'uxi ta jpat mas ko'ontontik ta stojolal Jeova k'alal chkak'tik ta ilel li xch'unel ko'ontontike? Jnופbetik sk'oplal ti k'uyen ochik ta Albil Balumil li j-israeletike. Li Jeovae laj yalbe mantal li paleetik ti xkuchojik batel xkaxail smantal Dios ti ak'o x-ochik li ta uk'um Jordane. Pe ja' to yilik li j-israeletike, nojem tajek li uk'um ta skoj ti ja'o yorail vo'tike. ¿K'usi la spasik? ¿Mi te

van la spas skarpanaik jayibuk xemana ta ti' uk'um sventa tsmalaik xyal li yok uk'ume? Mo'oj, la spat yo'ontonik ta stojolal Jeova xchi'uk la xch'unbeik li smantaltake. ¿K'usi k'ot ta stojolalik? Xi chal li lo'ile: «C'alal [...] chich'ic xa batel xcaxail smantal Muc'ul Dios li paleetique [...], c'alal i'ach' xa'ox jutuc yacanic ta vo'e, li uc'um chanov tal ta cajale ipaj ta xanubal, jech jmoj lic sts'an sba muyel. [...] Jech la svoc' sba li uc'um Jordane, jech ijelovic batel ta lum Jericó scotol li israeletique» (Jos 3:12-17). ¡Nopo ava'i k'u to yelan laj ya'i sbaik k'alal laj yilik ti paj li yok uk'um ti toj tsots yipe! ¡Ta melel tsatsub xch'unel yo'ontonik ta stojolal li Jeovae! Taje ja' ti la spat yo'ontonik li ta smantaltake.

w13 15/9 paj. 16 par. 18

Xmuyubaj ko'ontontik yu'un li smantal-tak Jeovae

¹⁸ Melel ono'ox ti mu jechuk tspas sk'elobiltak ju'elal ta jtojolaltik Jeova li avie, pe chak'butik sbendision ta skoj ti chkak' ta ilel li xch'unel ko'ontontike. Ta skoj ti chak'butik xch'ul espiritue tstojobtasutik sventa jcholbetik sk'oplal ta sp'ejel Balumil li Ajvalilal yu'une. Li bankilal stestigo Jeova ti ja' li Jesucristoe laj yalbe yajts'aklomtak ti chkholtavan ta spasel li abtelal ti tsots sk'oplal taje. K'alal cha'kuxiem xao-xe, xi laj yale: «Batanic me; bat pasic ta jch'unolajel cu'un li cristianoetic ta jujun banamile. [...] Na'ic me, te jchi'inojoxuc o scotol c'ac'al c'alal to ta slajebal c'ac'al» (Mt 28:19, 20). Ep stestigotak Jeova ti mu sna' lek xk'opojike yiloj ta xkuxlejalik k'uxi ak'bat stsatsal yo'ontonik yu'un ch'ul espiritu sventa xcholbeik mantal li buch'utik mu xojtikinike (**K'elo Salmo 119:46; 2 Corintios 4:7**).

Jsa'tik lek li k'usitik k'upil sba ta Vivliae

w04 1/12 paj. 9 par. 2

Li k'usi mas tsotsik sk'oplap ta slivroal Josue

5:14, 15. ¿Buch'u ja' li «bankilal yu'un yajsaltarotak [Jeovae]»? Li bankilal ti la stsatsubtasbe yo'onton Josue k'alal jutuk xa ox sk'an x-ochik li ta Albil Balumile xu' van ja' «li K'ope»: li Jesukristo k'alal mu'yuk to'ox talem ta balumile (Jn 1:1; Da 10: 13). ¡Tstsatsubtas tajek ko'ontontik ti tskol-tautik Jesukristo k'alal ja'o ta jpastik k'op ta mantale!

27 YU'UN SEPTIEMBRE- 3 YU'UN OKTUVRE

K'USITIK K'UPIL SBA TA VIVLIA | JO-SUE 6, 7

«Jp'ajtik li k'usitik mu'yuk stue»

w10 15/4 paj. 20 par. 5

Mu me jk'eltik li k'usitik mu'yuk stue

⁵ Ech' van jayibuk siglo ta mas ts'akale, jun vinik ti Acán sbie la xpich' o'onta ek li k'usi laj yile. Li j-israeletike laj yich'ik albel mantal yu'un Dios ti sk'an slajesik skotol li k'usitik tstaik ta Jericó k'alal mi la stsalike, ja' xa no'ox mu'yuk tslajesik li k'usitik tsmotonin Jeovae. Xi ono'ox p'ijubtasbili: «Li vo'oxuque bijanic me. Mu me xatsaquin, mu me xapiquic li c'usitic oy li' ta lum ti albil xa sc'oplap chich' ulesel o yu'un Diose». Pe li Acane mu'yuk la xch'un li mantal taje, yu'un oy k'usi laj yich' batel ti toj alak'ik sbae, ja' yu'un lajik ta tsalel yu'un Hai xchi'-uk ep chamik. Ja' to paj vokolil k'alal vinaj buch'u li j-elek'e xchi'uk ti jam yee: k'alal «laj quil [li k'usitike] [...] ipich'aaj co'nton yu'un jech laj quich' tal». Ta skoj ti la sk'u-

pin li k'usi laj yil Acán xchi'uk ti la xpich' o'onta li k'usitik mu'yuk lek chil Diose la sta-o svokol «xchi'uc scotol li c'usitic oy yu'une», o yuts' yalal (Jos 6:18, 19; 7:1-26).

w97 15/8 paj. 28 par. 2

¿K'u yu'un sk'an xkaltik ta jamal k'alal oy k'usi chopol chich' pasele?

Jun srasonale ja' sventa sakuk oy li tsobobbaile. Ch'ul li Jeovae, ja' yu'un tsk'an ti sakikuk oy ta mantal xchi'uk ta stalelalik li buch'utik chich'ik ta muk'e. Xi tsp'ijubtaslik li Sk'ope: «Ta skoj ti jch'unej mantal alab nich'nabiloxuke, mu xa me jechuk xapasik jech k'ucha'al tsk'an avo'ontonik k'alal mu to'ox xavojtikinik Diose, ti k'usi mas leke ja' ti lekuk ch'ul skotol atalelalik jech k'ucha'al ti ch'ul li Buch'u la stakoxuk ta ik'ele, yu'un xi ts'ibabile: «Sk'an me ch'ulukoxuk, yu'un ch'ulun li vo'one»» (1Pe 1:14-16). Li buch'utik tspasik li k'usi ibal sba o chopole xu' me sokesik li tsobobbaile xchi'uk mu'yuk xa lek ch-ilatik-o yu'un li Jeovae. Sventa mu jechuk xk'ot ta pasele, sk'an tu-k'ibtasel li ermano ti jech tspase. Mi mu xch'une, sk'an xich' lok'esel ta tsobobba'il (ko'oltaso xchi'uk Josue kapitulo 7).

w10 15/4 paj. 21 par. 8

Mu me jk'eltik li k'usitik mu'yuk stue

⁸ Li melel yajts'aklomutik Cristoe mu'yuk me bu kolemutik ta stojolal li k'usitik tsk'upin jsatike xchi'uk li k'usitik tsk'an jbek'taltike. Ja' yu'un, li s'K'op Diose chalbutik ti ak'o jpajtsan li jsatik ta sventa li k'usitik ta jk'eltik xchi'uk li k'usitik ta jk'antike (1Ko. 9:25, 27; k'elo 1 Juan 2:15-17). Li buch'u laj ya'ibe lek smelolal ti jmoj ch-abtej li jsatik xchi'uk li k'usi ta jk'antike ja' li Jobe, xi laj yale: «Jpasoj jun trato xchi'uk li jsate. Ja' yu'un, ¿k'uxi xa no'ox chkak' jsat ta sk'el jun tojol tseb?» (Job 31:1, NM).

Li tuk'il vinik taje ma'uk no'ox ti mu sk'an spik ants ti chopol xa k'usi oy ta yo'ontone, mo'oj, yu'un jmi jset'uk jech la snop! Te van jayibuk siglo ta mas ts'akale, laj yal Jesús ti sk'an mu k'usi chopol jtik' ta jnopbentike: «Buch'uuc no'ox ta sq'uel jun ants ti oy ta yo'nton ta sc'upin ya'ie, co'ol s'elan laj xa sc'upin ta x'ile yu'un ti Diose» (Mt 5: 28, Ch).

Jsa'tik lek li k'usitik k'upil sba ta Vivliae

w15 15/11 paj. 13 par. 2, 3

Li k'usitik tsjak' jk'elvunetike

K'alal tsk'an tstsalik junuk jteklum li ta vo'nee, bak'intike ba'yel tsjoyiik sventa mu'yuk buch'u xjatav lok'el. Va'un mi jal jech te sjoyoyijke, xu' van xlaj sve'elik li jnakejetike. K'alal tstsalike, chkuchik batel skotol ti k'usi xal yo'onton li soltaroetike, k'alal ta ve'lil chkuchik batel. Ja' yu'un, li buch'utik chchanbeik sk'opla li k'usitik vo'ne mukajtik ta lume (*arqueólogo*), mu masuk tstaik ve'lil o ch'abal ta jmoj li ta jteklumetik ta Palestina ti ja' jech lajik ta tsalele. Pe mu jechuk la staik li ta skomenal vo'Neal jteklum Jerikoe, yu'un k'ucha'al chal jlik revista ta sventa li k'usitik vo'ne mukajtike, chal ti staojik ep k'ibetik xchi'uk sat k'usitik ts'unbil li sientifikoetike. Taje toj labal xa no'ox sba, yu'un k'ucha'al chal li revista taje, mu'yuk bu staojik-o jech yepal sat k'usitik ts'unbil li ta Palestinae, sba to velta jech la staik.

Li Vivliae chal ti mu'yuk xich'ik lok'el ve'lil ta Jeriko li soltaroetik ta Israele. ¿K'u yu'un? Yu'un ja' jech laj yich'ik albel mantal yu'un li Jeovae (Jos 6:17, 18). Chal xtok ti ja'o ta primavera bat stsaliq li Jerikoe, k'alal ja'o ep k'usitik stsobojbeik sat li ta jteklume (Jos 3:15-17; 5:10). Ja' yu'un cha'a, skotol

li sat k'usitik ts'unbil la staik li ta skomenal vo'Neal jteklum Jerikoe, chak' ta ilel ta melel ti ta jayib no'ox k'ak'al laj yich' tsalel li jteklume, jech k'ucha'al chal li Vivliae.

4-10 YU'UN OKTUVRE

K'USITIK K'UPIL SBA TA VIVLIA | JO-SUE 8, 9

«¿K'usi chak' jchantik li k'usi la spas jgabaonetike?»

it-1 paj. 977 par. 1

Gabaon

Ti k'u yelan laj yil sbaik xchi'uk Josuee. K'alal ja'o kuxi Josuee, li j-eveoetike te nakanlik ta Gabaon ti te nitil sk'opla li ta vukub muk'tik jteklumetik ta Kanaan ti chich'ik lajesele (Dt 7:1, 2; Jos 9:3-7). Li jgabaonetik xtoke yich'ojik ojtikinel k'ucha'al j-amorreoetik. Ya'eluke, ja' jech yich'ojik ojtikinel skotol li jkanaanetike (2Sa 21:2; ko'oltaso xchi'uk Jenesis 10:15-18; 15:16). Pe li jgabaonetike jelelik tajek k'ucha'al li yan jkanaanetike, yu'un laj yak'ik venta ti mu'yuk lek k'usi chk'ot ta stojolalik ak'o mi lek xu' yu'unik pask'op xchi'uk lek muk' li slumalike. Sna'ojik ti ja' yakal tspas k'op Jeova sventa skolta li j-israeletike. K'alal laj yich'ik lajesel li Jeriko xchi'uk Aie, li jgabaonetik ti ja' yajk'opoje li lumetik ta Kefira, Beerot xchi'uk Kiryat-Jearim (Jos 9:17), la stakik batel viniketik sventa xbat yalbeik Josue ta Guigal ti ak'o mu xkontrainatike. Li jgabaonetik taje (ti lajemik tajek li xonobik, sk'u' spok'ik, mol tajek yav svinoik, xkoxtalik, takin skotol li pan yich'ojik batel xchi'uk ti solel voch'emik xae) laj yalik ti nom tajek bu likemik tale. Ja' yu'un, mu'yuk xa te tsakal sk'opla li ta lumetik ti

chkontrainat yu'un li Israele. Laj yalik xtok ti ja' koltaatik yu'un Jeova li j-israeletik sventa xkolik lok'el ta sk'ob li j-ejiptoetike xchi'uk ti stsalik li cha'vo' ajvalil yu'un j-amorreotik ti ja' li Seon xchi'uk Oge. Pe mu'yuk laj yalik li k'usi k'ot ta stojolal li Jeriko xchi'uk Aie, yu'un ta skoj ti nom tajek bu likemik talel ta alele, mu'yuk xk'ot ta xchikinik k'alal totsik tale. Li viniketik ta Israele la sk'elbeik sk'oplal li k'usi laj yal jgabaonetike xchi'uk la spasik jun trato sventa kuxul xiktaik (Jos 9:3-15).

w11 15/11 paj. 8 par. 14

«Mu me ja'uc xapat avo'nton yu'un li abijil atuque»

¹⁴ Ta skoj ti jmulavilutike, persa sk'an jsatik koltael ta stojolal Jeova k'alal oy k'usi ta jnop ta jpastike, jech li moletik ta tsobobail eke sk'an sa'ik koltael, ak'o mi lek xa chanemik. Jnoptic k'usi la spas Josué, li xk'exol Moisese, xchi'uk li moletik ta Israel k'alal toj manya ik'ot lo'lavanikuk li jgabaonetik sventa mu xa spasik pleito xchi'ukike. Li jgabaonetike yan xa sk'u' spok' la slapik sventa ta namal lum xa likemik yileluk. Li Josué xchi'uk li sviniktake mu'yuk la sjak-beik Jeova mi xu' spasik jun trato xchi'uk li jgabaonetike. Ak'o mi melel ono'ox ti ta yorail xa laj yal Jeova ti leke, pe la sk'el lek ti ts'ibabiluk xkom ta Ts'ibetik xtok ti mu'yuk la sa'ik koltael ta stojolal li Jeovae, taje ja' sventa jtabetik sbalil (Jos 9:3-6, 14, 15).

w04 15/10 paj. 18 par. 14

«Bat xano li balumile»

¹⁴ Xi laj yalik li viniketik ti takbilik batele: «Li avajtunelunkutike **nom to tajek bu likemunkutik talel** ta skoj li sbi Jeova Dios avu'une» (Jos 9:3-9). Ta skoj ti k'u yelan xvinaj sk'u' spok'ik xchi'uk li k'usi tslajesike,

nom to tajek bu likemik tal yileluk. Pe ta melele, li Gabaone te no'ox van 30 kilometro xil li Guigale [19]. Li Josue xchi'uk li bankilaletike la xch'unik li k'usi albatike, ja' yu'un la spasik jun trato sventa lekuk xil sbaik xchi'uk li Gabaone xchi'uk li yan lumetik te nopol xile. ¿Mi ja' no'ox van jech la spasik sventa mu xich'ik milel li jgabaonetike? Mu jechuk. Yu'un laj yak'ik ta ilel ti tsk'anik ti lekuk x-ilatik yu'un li Sdios j-israeletike. Li Jeovae «laj yak' ti ja'uk stsobik si' xchi'uk slupik vo' sventa sjunul li tsobobaile xchi'uk sventa li skajleb smoton Jeovae» (Jos 9:11-27). Li jgabaonetike la spasik li k'usi mu masuk tsots sk'oplal sventa xtunik ta stojolal Jeovae. Junantike te van sk'oplalik ek li buch'utik sutik talel ta Babiloniae xchi'uk tunik li ta templo ti laj yich' cha'meltsanele (Esd 2:1, 2, 43-54; 8:20). Jchanbetik stalelal li jgabaonetike, kak'tik persa ti lekuk xkil jbatik xchi'uk li Diose xchi'uk jpastik k'usiu abtelal ak'o mi mu toj masuk tsots sk'oplal k'alal chijtun ta stojolale.

Jsa'tik lek li k'usitik K'upil sba ta Vivliae

it-1 paj. 506 par. 1

Chich' jok'anel

Li mantal laj yak'be j-israeletik li Jeovae chal ti junantik buch'u la spas smule sk'an xich' jok'anel ta jtel te' mi yich'oj xa ox millele. Yu'un «chopol k'optabil xa yu'un Dios» xchi'uk ja' jech chil yantik sventa sp'ijubtasobilike. Pe k'alal sk'an to'ox x-ik'ube, sk'an smukik. Yu'un mi te laj yiktaik sjunul ak'obale, ta xik'ubtas li balumil ak'batik yu'un Dios li j-israeletike (Dt 21:22, 23). Li j-israeletike la xch'unik li mantal taje ak'o mi ma'uk xchi'ililik ta israelal li buch'u chich' millele (Jos 8:29; 10:26, 27).

11-17 YU'UN OKTUVRE

K'USITIK K'UPIL SBA TA VIVLIA | JOSUE 10, 11

«Ja' la stsak ta k'op Jeova li yajkontra-tak Israele»

it-1 paj. 55 par. 2

Adoni-Sedek

Li Adoni-Sedek ja'o ochem ta ajvalil ta Jerusalen k'alal laj yu'uninik Albil Balumil li j-israeletike. Li Adoni-Sedek la spas ta jmoj sjolik xchi'uk yan ajvaliletik ta jot Jordan sventa stsakik ta k'op li Josuee (Jos 9:1-3). Pe li j-eveoetik te nakalik ta Gabaone la spas ta jun yo'ontonik xchi'uk li Josuee. Ta skoj taje, li Adoni-Sedeke la stsbob yan chanvo' ajvaliletik yu'un j-amorreoetik xchi'uk yajsoltaroik sventa xbat stsakik ta k'op li Gabaone. Toj labal sba k'u yelan la skolta jgabaonetik li Josuee xchi'uk ti k'u yelan la stsal li vo'ob ajvaliletike. Ak'o mi jatavik batel ta Makeda, laj yich'ik tsakel ta jun ch'en. Li Josuee la smil li Adoni-Sedek xchi'uk li yan chanvo' ajvaliletik ta yeloval li yajsoltaroike xchi'uk la sjok'anan ta jtel te' ta jujuntal. Ta ts'akal une, la sjipanan ochel li ta ch'en ti ja' k'ot ta smukobbailike (Jos 10:1-27).

it-1 paj. 1038 par. 12

Bot

Stunesoj Jeova. Li bote ja' jtos k'usi stunesoj Jeova sventa xak' k'otuk ta pasel li k'usi yaloje xchi'uk ti xak' iluk ti tsots li sju'-ele (Sl 148:1, 8; Is 30:30). Li ba'yal velta k'ot ta pasel taje ja'o k'alal k'ot li svubal vokolil li ta vo'neal Ejiptoe, ti yal talel tsatsal bot ti la slilin skotol li ts'i'leletike xchi'uk la sk'asanan komel skotol li te'etike. Jech xtok, la smil skotol li krixchanoetik xchi'uk li chonbolometik ti te oyik ta osilti-

ke. Pe li j-israeletik ti te oyik ta yosilal Gosene mu'yuk xil-o svokolik ta skoj taje (Eks 9:18-26; Sl 78:47, 48; 105:32, 33). Ta mas ts'akale, li ta Albil Balumile, li jgabonetike la sk'anbeik koltael Josue ta skoj ti kontrainbilik yu'un li vo'ob ajvaliletik ti ja' j-amorreoetike. Va'un, li Diose laj yak' talel muk'tik bot ta vinajel ti xko'olaj ta tone. Li va' k'ak'ale, cham ep j-amorreoetik ta skoj li muk'tik bote, ti ja' mu sta ti k'u yepal milatik yu'un li j-israeletike (Jos 10:3-7, 11).

w04 1/12 paj. 11 par. 1

Li k'usi mas tsotsik sk'oplal ta slivroal Josue

10:13. ¿K'uxi xa no'ox ti paj ta xanbal li k'ak'al xchi'uk lunae? «¿Mi oy k'usi ti mu spas yu'un li Jeovae? ti ja' spasoj li vinajel xchi'uk balumile? (Je 18:14). Mi jech tsk'an yo'ontone, xu' sbak'es li jbalumiltike sventa mu xa xnik chkiltik yileluk li k'ak'al xchi'uk li lunae. O xu' spas ti jechuk-o xak' xojabal li k'ak'al xchi'uk li luna ak'o mi jech-o chjyibaj li jbalumiltik xchi'uk li lunae. K'uk xiuk no'ox, mu'yuk xa bu jech k'otem-o ta pasel yan velta ti k'u sjalil likem talel li kuxlejale (Jos 10:14).

Jsa'tik lek li k'usitik K'upil sba ta Vivliae

w09 15/3 paj. 32 par. 5

Li k'usitik tsjak' jk'el vunetike

Ta skoj ti chich' albel sbitak yan livroetik li ta Vivliae xchi'uk ti laj yich' tunesel sventa laj yich' lok'esel a'yejetik tee, ma'uk sk'an xal ti ja' laj yak' ta na'el li Diose. Ak'o mi jech, xu' jpat ko'ontontik ti oy ku'untik skotol li ts'ibetik ti ja' «li sc'op Dios[e]», ti «mu sna' xlaj o sbatel osil[e]» (Is 40:8). Ja' jech, li k'usi laj yak' ta ts'ibael Jeova li ta 66 livroetik ta Vivliae xchi'uk ti te oyuk-o li ta jk'ak'aliltike ja' li k'usi chtun ku'untik ta

jujuntal sventa «lec chapalutic ta spasel scotol lequil abtel[e]» (2Ti 3:16, 17).

18-24 YU'UN OKTUVRE

K'USITIK K'UPIL SBA TA VIVLIA | JOSUE 12-14

«Ta sjunul ko'ontontik jts'aklitik batel li Jeovae»

w04 1/12 paj. 12 par. 2

Li k'usi mas tsotsik sk'opla ta slivroal Josue

14:10-13. Ak'o mi 85 xa ox sjabilal li Kalebe, laj yal ti tsk'an chbat stsak ta k'op li j-anaketik ti jun to snatikil sventa xlok'ik li ta yosilal Ebrone. Tsal ono'ox yu'un li Kaleb ta skoj ti koltaat yu'un Jeovae. Va'un, li Ebrone k'ot ta jun jtekum sventa snak' sbaik (Jos 15:13-19; 21:11-13). Li k'usi chak' jchantik Kalebe ja' ti sk'an mu jpajtik junuk abtelal ta mantal ti vokol ta pasele.

w06 1/10 paj. 18 par. 11

Li xch'unel ko'ontontike xchi'uk li xi'tael Diose tstsatsubtas ko'ontontik

¹¹ Ma'uk ti te staoj-o yav li xch'unel ko'ontontik ta stojolal Diose, yu'un yantik tstsatsub batel k'alal chkak' ta jkuxlejalik li k'usi ta jchantike, k'alal chkak'tik venti ta ti ep sbalil ti lek jtalelaltike, ti tstak' j-orasiontik li Jeovae xchi'uk ti tsbeiltasutik batele (Sl 34:8; 1Jn 5:14, 15). Li Josue xchi'uk Kalebe tsatsub xch'unel yo'ontonnik k'alal laj yil stukik li slekil yo'onton Diose (Jos 23:14). Jnopbetik sk'opla li'e: kuxul ech' yu'unik li 40 jabil te ta takixokol balumil jech k'ucha'al albatik ta jamal yu'un Diose (Nu 14:27-30; 32:11, 12). Laje, ak'batik ti spasik k'op vakib jabil sventa xu'uninik li Kanaane. Li avi une, xu' xa

mas jal sk'upin xkuxlejalik, mu'yuk xa mas ch-ipajik xchi'uk xu' sk'upin li sbalumilike. ¡Toj ep yutsil yo'onton Jeova ti chak'be smoton li buch'utik tsots yo'onton chtunik ta stojolal xchi'uk ti tuk' chak' sbaike! (Jos 14:6, 9-14; 19:49, 50; 24:29).

Jsa'tik lek li k'usitik k'upil sba ta Vivliae

it-1 paj. 1054 par. 8

Guebal, Jguebaletik

K'alal ja'o kuxul li Josuee, li j-israeletike ta xu'uninik junantik lumetik. Li Jeovae laj yal ti ch-och ta sk'obik ek li «yosil [jguebaletike]» (Jos 13:1-5). Ep buch'utik yalojik ti mu snup-o sba li lo'ile, yu'un li jtekum Guebale te van sien kilometro xkom li ta snorteal Dane xchi'uk ya'eluke mu'yuk venniat yu'un li j-israeletike. Junantik p'ijil viniketike yalojik ti yik'aluk van laj yich'jelel li versikulo ta ebreo k'op li'e xchi'uk chalik ti xi to'ox van chale: «li osil ti te xkom ta xokon Libanoe» o «k'alal to ta sts'ak li yosil jguebaletike». Pe teuk ta joltik ti sk'an oyuk k'usi spas j-israeletik sventa xk'ot ta pasel li k'usi laj yal Jeova ta Josue 13:2 k'alal ta 7. Ta skoj ti mu'yuk la xch'unik mantale, mu'yuk laj yu'uninik li yosil jguebaletike (ko'oltaso xchi'uk Josue 23:12, 13).

25-31 YU'UN OKTUVRE

K'USITIK K'UPIL SBA TA VIVLIA | JOSUE 15-17

«Jchabi li jrextotike»

it-1 paj. 1112 par. 10

Ebron

K'alal ja'o ay spasik k'op li j-israeletik ta sural yu'un Kanaane, la slajesbeik sk'opla li jnaklejetik ta Ebron xchi'uk li ajvalil yu'un-

ke (ya'eluke ja' xk'exol li Oame) (Jos 10:36, 37). Ak'o mi la stsalik jkanaanetik li Josue xchi'uk sviniktake, pe ya'eluke mu'yuk buch'u kom xhabibi li jteklume. K'alal bat spasik k'op ta yan jteklumetike, li j-anaketike sutik yan velta li ta Ebrone. Ja' yu'un, li Kalebe (o li xnich'nabtak Juda ti beiltas-bilik yu'un Kalebe) persa la spasik k'op ta ts'akal sventa sposik sutel li jteklume (Jos 11:21-23; 14:12-15; 15:13, 14; Jue 1:10). Li Ebrone ja' laj yu'unin li Caleb ti ja' snitilul Judae. K'alal k'ot ta jun jteklum ti bu xu' spoj sbaik li Ebrone, ch'ul laj yich' albel sk'oplal ta ts'akal. Jech xtok, ja' k'ot ta slumal li paleetike. Ak'o mi jech, «li yosilal jteklum [Ebrone]» xchi'uk li bik'tal lumenetik yu'une ja' laj yak'beik ta xrexta li Kalebe (Jos 14:13, 14; 20:7; 21:9-13).

it-2 paj. 1148 par. 1

Tsatsal abtel

Li ta vo'nee, chich'ik mosoinel li jteklumetik ti laj yich'ik tsalel li ta pask'ope xchi'uk tspasik «tsatsal abtel» (Dt 20:11; Jos 16: 10; 17:13; Est 10:1; Is 31:8; Lam 1:1). K'alal laj yich'ik sujel yu'un bankilaletik ta Ejipto li j-israeletik sventa spasik tsatsal abtele, la sva'anik li jteklumetik ti bu tskejik ve'lil xchi'uk yan k'usitik ti Pitom xchi'uk Raamses sbie (Eks 1:11-14). Ta mas ts'akale, k'alal te xa ox oyik ta Albil Balumil li j-israeletike, mu'yuk la xch'unik li mantal laj yak' Jeova ti sk'an snutsik lok'el li jkanaanetik ti sk'an ox xich'ik milele. Yu'un ja' no'ox la smosoinik sventa spasik tsatsal abtel. Ta skoj ti jech la spasike, lik yich'ik-o ta muk' jeche' diosetik (Jos 16:10; Jue 1: 28; 2:3, 11, 12). Li ajvalil Salomone jech-o la smosoin li j-amorroetik, j-etetik, jperisitaetik, j-eveoetik xchi'uk jebusetik sventa spasik tsatsal abtelal (1Re 9:20, 21).

it-1 paj. 408 par. 4

Kanaan

Ak'o mi ep kuxul kom li jkanaanetik xchi'uk mu'yuk laj yich'ik mosoinele, «li Jeovae laj ono'ox yak'be Israel skotol li osil ti jech ono'ox yalojbe ta jamal chak'be li smoltotakike», «laj yak'be xkux yo'ontonik ta melel» xchi'uk «mi jp'eluk ch'ay ta be skotol li k'usitik lelik laj yal ta jamal Jeova ti chk'ot ta pasel ta stojolal li j-israeletike. K'ot ta pasel skotol» (Jos 21:43-45). Li j-israeletike mu'yuk tsvul yo'ontonik mi oy k'usi xu' spasbatik li jteklumetik ti te no'ox nopol oy xchi'uk li yajkontratakik ta skoj ti xi'emike. Li Diose yaloj xa ono'ox ti «ta k'unk'un» tslok'es batel li jkanaanetik sventa mu x-epaj li jti'vanej chonbolometik mi xokol kom li balumile (Eks 23:29, 30; Dt 7: 22). Mas ono'ox lek yabtejeb li jkanaanetike, yu'un oy skaretaik sventa pask'op ti stsakanojbeik espada li ta syantailtake, pe mu xu' xkaltik ti mu'yuk xk'ot ta pasel li k'usi yaloj Jeova ta skoj ti laj yich'ik tsalel bak'intik li j-israeletike (Jos 17:16-18; Jue 4:13). Li Vivliae chal ti k'alal laj yich'ik tsalel junantik velta ta pask'op li j-israeletike, ja' ta skoj ti mu'yuk tuk' laj yak' sbaike (Nu 14:44, 45; Jos 7:1-12).

Jsa'tik lek li k'usitik k'upil sba ta Vivliae

w15 15/7 paj. 32 par. 1-3

¿Mi ana'oja?

¿Mi jech ti oy to'ox toyol te'tikaltik ta Israel k'ucha'al chal li Vivliae?

LI TA Vivliae chal ti ta Albil Balumile oy to'ox butik sbuset no'ox ta j-echel li teetike (1Re 10:27; Jos 17:15, 18). Pe li avie, ep butik mu'yuk xa ste'eltak, jech oxal, oy buch'utik xu' sjak'be sbaik mi ta melel sbuset to'ox ste'eltak k'ucha'al chal li Vivliae.

Li livro *Life in Biblical Israel* (Li kuxlejal ta Israel ti chalbe sk'oplal Vivliae) chal ti ta «vo'neal Israele, mas to'ox ep tajek li to-yol te'tikaltike, ti mu xa sta li avie». Li ta vitstikaltike lek to'ox xch'i te'etik, jech k'u-cha'al Alepo toj (*Pinus halepensis*), tulan ta Palestina (*Quercus calliprinos*) xchi'-uk terebinto (*Pistacia palaestina*). Li ta slumal Sefela, ti te xkom ta sts'el Nab Mediterraneoe, lek to'ox xch'i te'tikal igo (*Ficus sycomorus*).

Li livro *Plants of the Bible* (Ts'i'leletik ti chal ta Vivliae) chal ti ta jlom yosilal Israele ch'ay xa skotol li te'etik taje. ¿K'u yu'un? Li livroe chal ti k'unk'un la ch'ay batele, yu'un «li krixchanoetike la xtuch'ik sventa mas xa ep bu xu' sts'unolajik, sventa oyuk mas yaxal, k'usitik chtun sventa sva'an snaik xchi'uk sventa si'ik».

